

УДК 378.091.12:174]:355.23

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2024.34.318002](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2024.34.318002)

ОЛЕКСАНДР ІЛЬЧЕНКО

ORCID: 0000-0001-5585-5020

Інститут військово-морських сил національного університету «Одеська морська академія», м. Одеса

ДМИТРО ЗАДОРЖНИЙ

ORCID: 0009-0001-7759-5773

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВИХ ЗВО УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання формування військово-професійної культури майбутніх офіцерів, з особливим акцентом на соціально-гуманітарний компонент. Військово-професійна культура розглядається як провідний складник підготовки майбутніх офіцерів, що забезпечує формування не лише професійних навичок, але й соціальних і гуманітарних цінностей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків. Підкреслено важливість морально-етичного виховання, громадянської відповідальності, патріотизму та розвитку соціальних навичок у підготовці військових кадрів. Представлений підхід базується на принципах єдності теорії та практики, комплексності, індивідуального підходу та безперервності у формуванні професійної культури. Системний підхід, запропонований у статті, забезпечує підготовку офіцерів, здатних ефективно виконувати службові завдання в умовах сучасних військових викликів, зокрема в контексті сучасних військових дій. Доведено, що структура підготовки охоплює загальну військову, професійно-технічну, соціально-гуманітарну та оперативно-стратегічну підготовку, що відповідає сучасним вимогам до військової освіти. Особлива увага приділена когнітивному чиннику, який сприяє розвитку розумових здібностей, аналізу та прийняття рішень, що є ключовими аспектами для офіцерів в умовах бойових дій.

Встановлено, що формування військово-професійної культури майбутніх офіцерів у військових закладах вищої освіти (ЗВО) базується на низці принципів (принцип єдності теорії та практики, принцип цілеспрямованого виховання особистості, принцип комплексності, принцип наступності та безперервності, принцип індивідуального підходу, принцип патріотизму та національної ідентичності, принцип адаптації до сучасних умов, принцип правової обізнаності та відповідальності, принцип розвитку лідерських якостей), які забезпечують ефективне формування військово-професійної культури майбутніх офіцерів, сприяючи розвитку їхніх професійних, моральних та етичних якостей, необхідних для виконання службових обов'язків в умовах сучасних військових викликів.

Актуалізовано необхідність інтеграції соціально-гуманітарного компонента у процес підготовки офіцерів, що сприяє формуванню всебічно розвинених, морально стійких та патріотично налаштованих військовослужбовців.

Ключові слова: майбутні офіцери, військово-професійна підготовка, військово-професійна культура, професійно-технічна підготовка, соціально-гуманітарна підготовка, оперативно-стратегічна підготовка, психологічна підготовка.

Постановка проблеми; її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Військово-професійна культура, як сукупність моральних, етичних, соціальних та професійних цінностей, відіграє ключову роль у формуванні сучасних військових фахівців, здатних ефективно виконувати свої обов'язки в умовах бойових дій та складних соціально-політичних умов.

Сучасний військовий конфлікт в Україні вимагає від офіцерів не лише високої професійної підготовки, але й глибокого усвідомлення соціально-гуманітарної складової військової служби. Майбутні офіцери повинні володіти не лише військовими навичками, але й бути морально стійкими, здатними до швидкого прийняття рішень у критичних ситуаціях, відповідальними за життя підлеглих і забезпечення безпеки населення.

Військові дії в Україні підкреслюють необхідність розвитку таких якостей, як патріотизм, громадянська відповідальність, етична поведінка, а також вміння працювати в команді та комунікувати на всіх рівнях військової ієрархії. Крім того, офіцери повинні бути підготовленими до роботи з цивільним населенням, яке часто стає безпосереднім учасником конфлікту.

Розвиток військово-професійної культури, що включає соціально-гуманітарні аспекти, сприяє підвищенню морального духу військовослужбовців, їхньої готовності до самопожертви заради захисту

держави і народу. Це також допомагає формувати в майбутніх офіцерах усвідомлення важливості прав і свобод людини, що особливо актуально в умовах гібридної війни, де інформаційна боротьба відіграє не менш важливу роль, ніж військові операції.

Таким чином, розвиток військово-професійної культури майбутніх офіцерів в умовах військових дій в Україні є не лише необхідністю, але й стратегічним завданням для забезпечення національної безпеки та успішного завершення військових операцій. Вона забезпечує формування у військових фахівців комплексних компетентностей, які нині є життєво важливими при виконанні службових завдань.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема формування військово-професійної культури майбутніх офіцерів у системі військових ЗВО України не знайшла системного вивчення у наукових публікаціях. У той же час варто відмітити низку суміжних досліджень, які дають поштовх та розкривають перективи досліджень у цьому напрямку. У дослідженнях Г.Васянович, Г.Шевкун підкреслено значення культурного середовища закладу вищої військової освіти, яке повинно культивувати загальнокультурні, духовні цінності, демократизм, гуманізм відносин, взаємоповагу і взаєморозуміння, взаємодопомогу (Васянович, Шевкун, 2019). Низка публікацій присвячена вивченню методологічних та теоретичних аспектів професійної культури та професійної компетентності майбутніх офіцерів (Марченко, Сидоренко, 2022; Оніпко, 2022; Кубіцький, 2002).

Професійну культуру офіцера схарактеризовано як професійно-особистісне утворення, що інтегрує такі взаємопов'язані та взаємообумовлені складники, як-от: професійно-моральний, професійно-психолого-педагогічний, професійно-технологічний (Марченко, Сидоренко, 2022).

Низка праць присвячена вивченню якості військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів (Одеров, Лещинський, Первачук, 2023; Антонова, Маслак, 2011; Бойко, Тюріна, 2023). У трактуванні О.Антонової та Л.Маслак професіограма майбутнього військовослужбовця розглядається як підструктур: професійна спрямованість: мотиви, ціннісні орієнтації, професійна позиція, соціально-професійний статус; професійна компетентність: комунікативна, спеціальна, екстремальна, професійна та аутокомпетентність; професійно важливі якості: інтелектуальні та управлінські здібності, емоційно-вольова стійкість; професійно значущі психофізіологічні властивості: особливості вищих психічних функцій; сенсорно-перцептивні, психомоторні й фізичні властивості та якості (Антонова, Маслак, 2011). У дослідженні В.Ягупова розглядається проблема професійної суб'єктності офіцерів як інтегральної професійно важливої якості, яка ґрунтується на позитивному самоставленні, рефлексії, саморефлексії та визнанні у себе діяльних, активно-перетворювальних цілеспрямованих можливостей для самоактуалізації в військово-професійній сфері (Ягупов, 2016). З позиції завдань нашого дослідження також актуальним питання запровадження гуманітарно-педагогічного моделювання розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів (Хоменко, Денисенко, 2023).

Метою статті є вивчення теоретико-методологічних аспектів формування військово-професійної культури майбутніх офіцерів у військових ЗВО України.

Викладення основного матеріалу дослідження. У наукових дослідженнях військово-професійна культура розглядається як провідний складник підготовки майбутніх офіцерів, що забезпечує формування не лише професійних навичок, але й соціальних і гуманітарних цінностей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків. В умовах сучасного суспільства, що характеризується складними соціальними та політичними процесами, підготовка військових фахівців має включати не лише військову спеціалізацію, але й соціально-гуманітарний компонент.

Соціально-гуманітарний компонент військово-професійної культури включає такі аспекти, як морально-етичне виховання, громадянська відповідальність, патріотизм, соціальні навички, а також здатність до міжособистісної комунікації. Важливість цього компоненту визначається тим, що офіцери є не лише військовими професіоналами, але й лідерами та вихователями, які повинні володіти високим рівнем соціальної відповідальності та моральних цінностей.

Морально-етичне виховання є визначальним елементом у формуванні соціально-гуманітарного компоненту військово-професійної культури. В цьому контексті, майбутні офіцери мають розуміти значення етичних норм і принципів, які визначають їхню поведінку як у військовій службі, так і в повсякденному житті, що включає розуміння етичних аспектів застосування сили, поваги до людської гідності та відповідальності перед суспільством.

Військова служба є важливим елементом у забезпеченні національної безпеки, тому патріотизм і громадянська відповідальність повинні бути ключовими аспектами в підготовці офіцерів. Формування цих якостей сприяє усвідомленню майбутніми офіцерами своєї ролі в захисті суверенітету і незалежності України; розвиток патріотичних почуттів допомагає виховувати в майбутніх офіцерах почуття гордості за свою країну і відповідальність перед її громадянами.

Невід'ємною частиною військово-професійної культури є ефективна комунікація - майбутні офіцери мають володіти розвиненими соціальними навичками, які дозволяють їм ефективно взаємодіяти з

підлеглими, колегами та керівництвом; комунікація включає в себе не лише вміння передавати інформацію, але й здатність слухати, розуміти та підтримувати моральний стан особового складу.

Соціально-гуманітарний компонент спрямований на формування низки загальних компетентностей, описаних у Стандарті вищої освіти зі спеціальності 254 Забезпечення військ (сил) першого рівня вищої освіти, а саме:

- здатності: діяти соціально відповідально та свідомо; приймати обґрунтовані рішення; до адаптації та дії в новій ситуації; спілкуватися державною та іноземною мовою як усно, так і письмово; зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області тощо.
- визначеності і наполегливості щодо поставлених завдань і взятих обов'язків;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Методом аналізу спеціальних компетентностей цього ж Стандарту нами виявлено здатності, якими повинні оволодіти курсанти ВЗВО у процесі вивчення фахових дисциплін, це: здатність управляти підрозділом забезпечення в ході підготовки та ведення бою тощо; здатність працювати індивідуально (автономно) та в команді (включаючи навички лідерства) тощо; здатність організовувати безпечні умови праці у військових підрозділах, дотримання техніки безпеки та протипожежної безпеки тощо; здатність опановувати знання в інших галузях професійної діяльності, здійснювати пошук, аналізувати та надавати критичну оцінку інформації з різних джерел.

Зважаючи на вимоги до рівня освіченості курсантів ВЗВО за спеціальністю 254 Забезпечення військ (сил), вважаємо за необхідне у соціально-гуманітарному компоненті професійної компетентності курсантів ВЗВО виокремити й детально розкрити когнітивний чинник. Когнітивний чинник у підготовці військовослужбовців – це аспект, пов'язаний з розвитком когнітивних здібностей та інтелектуальних процесів, що охоплює розуміння, аналіз, прийняття рішень та інші психологічні функції, що впливають на їхню діяльність.

Когнітивний чинник важливий для ефективної діяльності військовослужбовців, оскільки допомагає їм швидше реагувати на ситуації, приймати обґрунтовані рішення та вирішувати завдання. Усвідомлення виступає фактором, що забезпечує здатність перенесення знань або стратегії розумової діяльності з однієї галузі знань (предмету вивчення) на іншу, сприяє розвитку морально-вольового контролю над розумовою діяльністю, що важливо для офіцерів під час виконання СБЗ. Набуті попередні знання можуть бути використані у формуванні нових знань та стратегій діяльності, сприяти розвитку і формуванню широкого кругозору, критичного сприйняття суперечливих позицій, здібностей до аналізу і проектуванню своєї діяльності, самостійних дій в умовах невизначеності.

На основі аналізу комплексу літературних джерел та вивчення практичного досвіду професійної підготовки фахівців у військових ЗВО України нами розроблено структуру військово-професійної освіти майбутніх офіцерів в синергетичній єдності складників, які консолідують інтеграцію теоретичних знань, практичних навичок, морально-етичного виховання та соціально-гуманітарної підготовки. В таблиці 1 наведено основні елементи цієї структури.

Нами встановлено, що формування військово-професійної культури майбутніх офіцерів у військових закладах вищої освіти (ЗВО) базується на низці принципів, які забезпечують комплексний підхід до підготовки військових фахівців.

Принцип єдності теорії та практики. Військово-професійна культура формується через поєднання теоретичних знань і практичних навичок, що забезпечує всебічне розуміння як наукових основ військової справи, так і реальних умов виконання службових завдань. Майбутні офіцери повинні мати можливість застосовувати теоретичні знання на практиці під час навчань, тренувань та стажування.

Принцип цілеспрямованого виховання. Військово-професійна культура формується через цілеспрямоване виховання, яке включає розвиток морально-етичних якостей, патріотизму, дисциплінованості та відповідальності.

Принцип комплексності. Формування військово-професійної культури має здійснюватися на основі комплексного підходу, що охоплює всі аспекти підготовки майбутніх офіцерів: від професійних навичок і знань до морально-етичних цінностей та соціальних якостей.

Принцип наступності та безперервності. Формування військово-професійної культури є безперервним процесом, який розпочинається з моменту вступу до військового ЗВО і продовжується протягом всієї військової кар'єри; цей принцип передбачає поступове підвищення рівня вимог до курсантів та офіцерів, забезпечуючи їхнє постійне професійне та особистісне зростання.

Принцип індивідуального підходу. Формування військово-професійної культури має враховувати індивідуальні особливості кожного курсанта, його особисті якості, мотивацію, рівень підготовки та соціальні умови; це дозволяє створити оптимальні умови для розвитку кожного майбутнього офіцера, сприяючи максимальному розкриттю його потенціалу.

Таблиця 1

Структура військово-професійної освіти майбутніх офіцерів

№	Компонент військово-професійної освіти		
1	Загальна військова підготовка	Теоретичні знання	Включає вивчення військової історії, стратегії, тактики, військової етики та військового права. Ці знання формують базу для розуміння військової справи, функціонування збройних сил, а також основних принципів ведення бойових дій.
		Практичні навички	Включають вогневу підготовку, фізичну підготовку, стройову підготовку, а також навички тактичних дій в різних умовах. Практична підготовка спрямована на формування вмінь і навичок, необхідних для виконання службових завдань.
2	Професійно-технічна підготовка	Спеціальна підготовка	Охоплює навчання в межах конкретної військової спеціальності, включаючи роботу з військовою технікою, озброєнням, засобами зв'язку, інженерними системами та іншими військовими ресурсами.
		Підготовка в умовах бойових дій	Майбутні офіцери навчаються тактичним діям в умовах реальних або максимально наближених до бойових ситуацій, що дозволяє їм підготуватися до можливих викликів під час виконання бойових завдань.
3	Соціально-гуманітарна підготовка	Морально-етичне виховання	Включає формування моральних і етичних цінностей, зокрема відповідальності, справедливості, гуманізму, поваги до прав людини і дотримання етичних норм під час військової служби.
		Патріотичне виховання	Охоплює заходи, спрямовані на розвиток патріотизму, відданості державі, громадянської відповідальності та розуміння значущості військової служби для суспільства.
		Соціальні навички	Розвиток навичок комунікації, лідерства, роботи в команді, а також здатності до міжособистісної взаємодії як з військовослужбовцями, так і з цивільними особами.
4	Оперативно-стратегічна підготовка	Оперативне планування	Включає навчання з розробки та реалізації військових операцій на оперативному рівні, управління підрозділами, логістики, розвідки та інших аспектів військового управління.
		Стратегічне мислення	Формування навичок стратегічного аналізу, планування і прийняття рішень на високому рівні військового управління.
5	Психологічна підготовка	Психологічна стійкість	Розвиток здатності до стресостійкості, адаптації до умов бойових дій, управління емоціями та підтримання психічного здоров'я.
		Психологічна підтримка підлеглих	Навчання навичок управління морально-психологічним станом особового складу, забезпечення психологічної підтримки в бойових умовах.
6.	Навчання на полігонах та в умовах реальних військових дій	Польові навчання	Проведення тренувань в умовах максимально наближених до бойових, що дозволяє майбутнім офіцерам відпрацьовувати практичні навички і тактичні дії.
		Стажування в бойових підрозділах	Залучення курсантів до виконання завдань у складі бойових частин, що дозволяє отримати безцінний досвід і глибше розуміння військової справи.
7.	Безперервна	Академічна освіта	Забезпечення можливостей для продовження

	освіта та саморозвиток		навчання, зокрема отримання вищої військової освіти, магістерських та докторських ступенів.
		Самоосвіта та розвиток лідерських якостей	Заохочення офіцерів до самостійного вивчення нових дисциплін, вдосконалення своїх навичок, участі в семінарах, конференціях, військових навчаннях.

Принцип патріотизму та національної ідентичності. Провідним складником військово-професійної культури є патріотизм та національна ідентичність; цей принцип включає виховання любові до України, готовності захищати її інтереси та збереження національних традицій.

Принцип адаптації до сучасних умов. Військово-професійна культура має постійно оновлюватися та адаптуватися до сучасних умов, враховуючи зміни в тактиці ведення бойових дій, розвиток нових технологій, інформаційну війну та інші виклики сучасного світу.

Принцип правової обізнаності та відповідальності. Майбутні офіцери мають бути добре обізнані з основами військового права, дотриманням прав людини, а також усвідомлювати свою відповідальність за свої дії; Формування правової свідомості є невід'ємною частиною військово-професійної культури, що сприяє розвитку правової культури та дисциплінованості серед військовослужбовців.

Принцип розвитку лідерських якостей. Військово-професійна культура повинна формувати в майбутніх офіцерів здатність до керівництва, відповідальності за своїх підлеглих, прийняття рішень у складних ситуаціях та здатність мотивувати і надихати своїх підлеглих.

Запропоновані принципи забезпечують ефективне формування військово-професійної культури майбутніх офіцерів, сприяючи розвитку їхніх професійних, моральних та етичних якостей, необхідних для виконання службових обов'язків в умовах сучасних військових викликів.

Висновки. У дослідженні доведено, що соціально-гуманітарний компонент військово-професійної культури є важливим елементом у підготовці майбутніх офіцерів, він забезпечує формування у них високих морально-етичних якостей, патріотизму, громадянської відповідальності, а також соціальних навичок, необхідних для ефективного виконання своїх службових обов'язків. Інтеграція цього компоненту в процес військової підготовки сприяє формуванню всебічно розвинених офіцерів, здатних до успішної служби в умовах сучасного суспільства.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці критеріїв, показників та рівнів сформованості військово-професійної культури майбутніх офіцерів та проведенні на їх основі констатувального етапу експериментального дослідження.

Список використаних джерел

- Бойко, О., Тюріна, В. (2023). Педагогічна культура майбутніх офіцерів: проблема виокремлення структурних складників феномену. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 2, 193-199.
- Васянович, Г., Шевкун, Г. (2019). Формування професійної культури у майбутнього офіцера збройних сил України: психолого-педагогічний контекст. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби*, 5. Взято з <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/333>
- Кубіцький, С. (2002). *Система оцінювання готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ.
- Марченко, О. Г., Сидоренко, І. І. (2022). Методологічні та теоретичні засади формування професійної культури офіцера як актуальна проблема військово-професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 88, 5, 148-152.
- Одеров, А. М., Лещінський, О. В., Первачук, О. І., Бабич, М. О., Небожук, О. Р., Богданов, М. В., Бубон, В. С., Абраменко, О. О., Хачатрян, А. Х. (2023). Якість військово-професійної підготовки курсантів – як складова успішного виконання спеціальних завдань. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*, 3 (161), 131-135.
- Онїпко, В. (2022). Професійна культура і компетентність майбутніх офіцерів: взаємозалежність та провідні складники. *Витоки педагогічної майстерності*, 29, 169-174.
- Хоменко, П., Денисенко, Є. (2023). Гуманітарно-педагогічне моделювання розвитку професійної компетентності майбутніх офіцерів. *Імідж сучасного педагога*, 4 (211), 21-28.
- Ягунов, В. В. (2016). Професійна суб'єктність, суб'єкт військово-професійної діяльності як інтегральний результат професійної підготовки офіцерів. В кн. О. А. Дубасенюк (Ред.), *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія* (с. 223-233). Житомир: Рута.

References

- Boiko, O., & Tiurina, V. (2023). Pedahohichna kultura maibutnikh ofitseriv: problema vyokremlennia strukturnykh skladnykh fenomen [Pedagogical culture of future officers: the problem of identifying the structural components of the phenomenon]. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 2, 193-199 [in Ukrainian].
- Khomenko, P., & Denysenko, Ye. (2023). Humanitarno-pedahohichne modeliuvannia rozvytku profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv [Humanitarian and pedagogical modeling of the development of professional competence of future officers]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 4 (211), 21-28 [in Ukrainian].
- Kubitskyi, S. (2002). *Systema otsiniuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv do profesiinoi diialnosti [The system for evaluating the readiness of future officers for professional activity]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv [in Ukrainian].
- Marchenko, O. H., & Sydorenko, I. I. (2022). Metodolohichni ta teoretychni zasady formuvannia profesiinoi kultury ofitsera yak aktualna problema viiskovo-profesiinoi pidhotovky [Methodological and theoretical foundations of the formation of the professional culture of an officer as an actual problem of military professional training]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova [The scientific journal of the NPU named after M. P. Drahomanova]*, 88, 5, 148-152 [in Ukrainian].
- Oderov, A. M., Leshchynskyi, O. V., Pervachuk, O. I., Babych, M. O., Nebozhuk, O. R., Bohdanov, M. V., Bubon, V. S., Abramenko, O. O., & Khachatryan, A. Kh. (2023). Yakist viiskovo-profesiinoi pidhotovky kursantiv – yak skladova uspishnoho vykonannia spetsialnykh zavdan [The quality of military and professional training of cadets is a component of successful performance of special tasks]. *Naukovyi chasopys Ukrainiskoho derzhavnogo universytetu imeni Mykhaila Drahomanova [Scientific journal of Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University]*, 3(161), 131-135 [in Ukrainian].
- Onipko, V. (2022). Profesiina kultura i kompetentnist maibutnikh ofitseriv: vzaiemozalezhnist ta providni skladnyky [Professional culture and competence of future officers: interdependence and leading components]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skills]*, 29, 169-174 [in Ukrainian].
- Vasianovych, H., & Shevkun, H. (2019). Formuvannia profesiinoi kultury u maibutnoho ofitsera zbroinykh syl Ukrainy: psykholoho-pedahohichni kontekst [Formation of professional culture in the future officer of the armed forces of Ukraine: psychological and pedagogical context]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby [Bulletin of the National Academy of the State Border Service]*, 5. Retrieved from <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/333> [in Ukrainian].
- Yahupov, V. V. (2016). Profesiina subiektnist, subiekt viiskovo-profesiinoi diialnosti yak intehralnyi rezultat profesiinoi pidhotovky ofitseriv [Professional subjectivity, the subject of military-professional activity as an integral result of the professional training of officers]. In O. A. Dubaseniuk (Ed.), *Teoriia i praktyka profesiinoi maisternosti v umovakh tsilezhyttievoho navchannia [Theory and practice of professional skills in the conditions of lifelong learning]: monohrafiia* (pp. 223-233). Zhytomyr: Ruta [in Ukrainian].

ILCHENKO O.

Institute of Naval Forces of the National University «Odesa Maritime Academy», Odesa, Ukraine

ZADOROZHNYI D.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

DEVELOPMENT OF MILITARY AND PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE OFFICERS IN THE SYSTEM OF MILITARY HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

The article deals with the issue of formation of the military professional culture of future officers, with a special emphasis on the social and humanitarian component. The military professional culture is considered as a leading component of the training of future officers, which ensures the formation of not only professional skills, but also social and humanitarian values necessary for the effective performance of official duties. The importance of moral and ethical upbringing, civic responsibility, patriotism and the development of social skills in the training of military personnel is emphasized. The presented approach is based on the principles of unity of theory and practice, complexity, individual approach and continuity in the formation of professional culture. The systemic approach proposed in the article ensures the training of officers capable to perform service tasks effectively in the context of modern military challenges, in particular in the context of modern military operations. It is proved that the structure of training includes general military, vocational, social and humanitarian, and operational and strategic training that meets modern requirements for military education. Particular attention is paid to the cognitive factor, which contributes to the development of mental abilities, analysis and decision making, which are the key aspects for officers in the conditions of combat operations.

It is established that the formation of military professional culture of future officers in military higher education institutions (HEIs) is based on a number of principles (the principle of unity of theory and practice, the principle of purposeful upbringing of the personality, the principle of complexity, the principle of succession and continuity, the principle of individual approach, the principle of patriotism and national identity, the principle of adaptation to modern

conditions, the principle of legal awareness and responsibility, the principle of leadership development) that ensure the effective formation of military and professional culture of future officers, promoting the development of their professional, moral and ethical qualities necessary to perform their duties in terms of modern military challenges.

The necessity of integrating the social and humanitarian component into the process of officers' training, which contributes to the formation of comprehensively developed, morally stable and patriotic military personnel, is actualized.

Keywords: *future officers, military professional training, military professional culture, vocational training, social and humanitarian training, operational and strategic training, psychological training.*

Стаття надійшла до редакції 27.09.2024 р.

УДК 005.591.6:330.34:502.131.1

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2024.34.318009](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2024.34.318009)

ІННА ІЩЕНКО

ORCID: 0000-0001-9602-3554

ОЛЕНА ЖДАНОВА-НЕДІЛЬКО

ORCID: 0000-0002-1414-2355

ОКСАНА БОЛЬШАЯ

ORCID: 0000-0003-0543-5196

ІРИНА БАБЕНКО

ORCID: 0000-0001-6481-014X

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто концепцію системного підходу до управління як ключового інструменту для досягнення сталого розвитку. Проаналізовано основні принципи та складові системного підходу, а також їхню роль у забезпеченні гармонійної взаємодії між економічними, соціальними та екологічними аспектами. Обґрунтовано необхідність інтеграції системного мислення в управлінські практики для досягнення довгострокової стійкості. Проаналізовано сучасні підходи в управлінні сталим розвитком та досліджено інноваційні концепції, методики та практики, що спрямовані на забезпечення гармонійної взаємодії між економічними, соціальними та екологічними компонентами. Акцентовано увагу на впровадженні стратегічного, адаптивного, технологічного та соціально-орієнтованого підходів, які забезпечують ефективність управління в умовах динамічного зовнішнього середовища. Розглянуто роль інноваційних інструментів, таких як моделювання, прогнозування та використання сучасних інформаційних технологій, у підвищенні обґрунтованості управлінських рішень. Висвітлено переваги інтеграції різних підходів для формування стійких стратегій розвитку, спрямованих на досягнення балансу між економічною ефективністю, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю. Окремо проаналізовано прикладні аспекти використання системного підходу, що демонструють його потенціал у підвищенні конкурентоспроможності організацій та сприянні глобальним цілям сталого розвитку. Отримані результати можуть бути використані як основа для розробки нових методик управління та вдосконалення існуючих практик, орієнтованих на забезпечення довгострокової стійкості організацій у глобалізованому світі.

Ключові слова: *системний підхід, управління, сталий розвиток, цілі сталого розвитку, економічна стійкість, соціальна відповідальність, екологічна сталість, стратегічне планування, адаптивність, інновації, моделювання, прогнозування, конкурентоспроможність, довгострокова стійкість*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному світі сталий розвиток стає однією з головних стратегічних цілей для держав, підприємств та громад. Це обумовлено необхідністю гармонізувати економічне зростання,